



Kellele: Keskkonnaamet

Milleks: Linnamäe HEJ veeloa taotluse 31.05.2024 avaliku arutelu protokoll täiendamine

Kellelt: Helen Kranich, Kultuuriministeeriumi õigusnõunik

Kuupäev: 17.06.2024

Kultuuriministeerium palub täiendada 31.05.2024 Linnamäe HEJ veeloa taotluse avaliku arutelu protokoll järgmiselt:

1. Lk 1

„ETTEKANDED

1. Keskkonnaamet (edaspidi KeA) tutvustas oma ettekandes seisukohti, millele tugines veeloa andmisest keeldumise otsuse eelnõu tegemisel, mis on järgmised:

- Pais kui rändetõke avaldab vee-elustikule olulist negatiivset mõju. Paisjärve alla jäävad olulised kudealad, mis tuleks taastada, et saavutada vee-elustiku soodne seisund.
- Paisutamisega jätkamine kahjustab Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärke ja terviklikkust. Jägala jõe loodusale ei ole võimalik teha Natura 2000 erandit. WV huvi elektrit toota ei kaalu üles EL keskkonnaõigusest tulenevaid eesmärke.
- Linnamäe hüdroelektrijaama (edaspidi Linnamäe HEJ) seiskamisel saamata jääv taastuvatest allikatest toodetud elektrienergia on võimalik kompenseerida arendatavate taastuvenergia võimsustega.
- Paisutuse likvideerimisel ei ole ilmingimata vajalik kultuurimälestiseks oleva paisukeha lammutamine.
- Vabariigi Valitsus korralduse nr 1631 (edaspidi VV korraldus) kohaselt nõustub Vabariigi Valitsus tegevusloa andmisega Linnamäe paisul Jägala jõe paisutamiseks ja hüdroenergia kasutamiseks, kuid tegevusloa andmise, sh ka mitte andmise otsustab Keskkonnaamet.

Küsimusi ettekande kohta ei olnud.

Helen Kranich küsis kalade parandamise meetmete kohta Purtse jõel. Sillaoru kalapääsu uuringust tulenevalt soovis infot võrede kohta.“

Asendada *boldis* tekstiosa järgmise tekstiga:

„Helen Kranich küsis teavet kalade parandamise meetmete kohta. Ettekandes ja veeloa eelnõus pole toodud infot Purtse jõe seisundi pideva parandamise kohta. Juttu on, et Sillaoru kalapääs ei õigusta ennast. Kuid teadustöös on juba ammu selgitatud, et seda kalapääsu kasutab üle 70% smoltidest, ning põhjus, miks osad kalad liiguvad turbiinide kaudu, on selle ees oleva võre vale tihedus.“

2. Lk 3

3. Kultuuriministeeriumi ettekande põhiseisukohad:

Esitada kogu tekst alljärgnevana:

- Veeloa eelnõu kontekstis tuleb lisaks looduse ja muinsuse kaitsmisele arvestada ka põhiõigustega. Põhiseaduse preambuli kõige olulisem väärtus on vabadus, mistõttu peab arvestama ka omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse kaitsega.
- VV korraldus on siduv eelhaldusakt Muinsuskaitseameti (edaspidi MKA) ja KeA jaoks. Seda ütles ka Keskkonnaministeerium juba 2022. aastal. VV tegi otsuse KeA eest. VV tuvastas, et tegevusel

on ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku alale, puuduvad alternatiivsed lahendused ja tegevus on vajalik avalikkuse jaoks esmatahtsatel ja erakordselt tungivatel põhjustel, mistõttu prevaleerib kultuuriväärtus. Tegevusloa andmise otsuse teeb KeA (st hindab muude nõuete täitmist) ning seab hävitusmeetmete rakendamise kohustuse.

- Valitsus arvestas oma otsuses EL loodusdirektiivi nõuetega, milles on erandi tegemise võimalus. ELi õiguses on arvestatud ka n-õ võimalute olukordadega, kus eesmärgi saavutamiseks võib kuluda kümneid aastaid, või pole eesmärki üldse võimalik saavutada.
- Linnamäe HEJ on haruldane mälestis – Eestis alles kolm (Kunda, Tudulinna ja Linnamäe) viimast, rohkem kui 100 a töötavat HEJ-d.
- Kalajõgede seisund on aja jooksul paranenud ja see on hea. Küllap paraneb kalade seisund edaspidigi.
- Veeloa eelnõus ei ole kaalutud põhiseaduse § 11 tulenevat proportsionaalsuse põhimõtet omandiõigusele ja ettevõtlusvabadusele.
- Riigikohtu 15.01.2024 kaitsevõõndi laiendamise otsus ei anna KeA-le täiendavat õigust otsustada kultuuriväärtuste üle. Otsusega ei muudetud ühtegi seadust, vaid korrati kehtivat õigust – kui seadustes on kaalutlusõigus, tuleb seda kohaldada selle seaduse nõuete kohaselt. Kui kaalutlusõigust ei ole, siis loomulikult kohaldub imperatiivne norm.
- Kui veeluba ei anta, siis see menetlus lõpeb ja siis võib kõne alla tulla järelevalvemenetlus, kus KeA nõuab omanikult kalapääsu loomist paisult. Tuleb teada, et sellises olukorras puudub MKA-l kaalutlusõigus tööde loa andmiseks – MukSis on kirjas, et MKA ei kooskõlasta tegevust, mis võib kahjustada mälestist. MKA-l puudub kaalumisevõimalus teha mälestise säilitamise kaitse määramisel teistsugust otsust, kui on kirjas VV korralduses. Pais peab senisel kujul säilima.
- 2024. a otsustamisel tuleb arvestada ka uue infoga. Nimelt on teada, kuidas on tegelikult realiseerunud varasemad, kultuuriväärtusi lõhkudes loodud kalapääsud. Need pole rakendunud nii, nagu sooviti. Seega ei saa enam oletuste pinnalt otsuseid teha ja kultuuriväärtusi hävitada.
- Kultuuriväärtuslike paisude lõhkumised ei ole edulood kultuuripärandi jaoks. Rohkem kultuuripärandi osas järeleandmisi ei tehta. Näitena Roti kalapääsu juhtum, kus ükski kala pääsu ei kasuta. Samas on muutunud jõesängi tõttu hävimas kultuuriväärtuslik hoone. Avalikkuses suurelt kiidetud Sindi paisu ei saa tegelikult eduloona välja tuua, kuna üleval on kormoranide probleem, kes hävitavad tonnide kaupa lõhesid.“

3. Täiendada lk 7 teksti järgmiselt:

„Helen Kranich selgitas uuesti, et konkreetse kohtuasja põhjendused on siduvad ainult sama kohtuasja lahendavale alama astme kohtule. See kohtuasi lõppes lahendiga ja seetõttu ei ole tal ka täiendavat mõju. Ta viitas halduskohtumenetluse seadustiku § 233 lõikele 1 (Riigikohtu otsuses esitatud seisukohad õiguse tõlgendamisel ja kohaldamisel on sama asja uuesti läbivaatavale kohtule kohustuslikud.). Ta tõi välja, et küsis Riigikohtu kohtunikult üle, et kas on nii, et punkt 31 ei muutnud midagi senises arusaamas, et kui EL õigusest või siis veeseadusest ei tulene kaalutlusõigust, siis prevaleerib keskkonnakaitse valdkond. Aga kui on kaalutlusõigus, siis tuleb kõike kaaluda nii, nagu seadustes kirjas. Vastus oli, et sellist absoluutset järeldust, nagu Herki Tuus esitas, teha ei saa teha.

Lisaks selgitas Helen Kranich, et selles küsimuses tuleb arvestada Põhiseaduse § 4 võimude lahususe põhimõttega, mille kohaselt loob seaduse jõuga norme Riigikogu, neid rakendab täidesaatev võim ning kontrollib kohtuvõim. Kohtuvõimul pole õigus seaduseid muuta.“